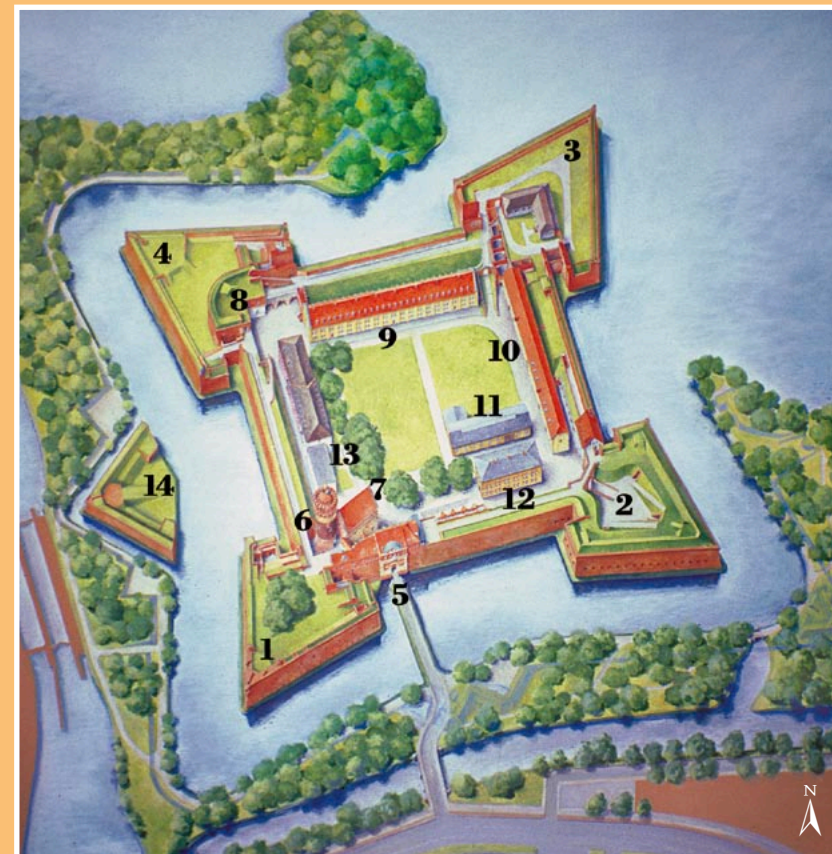

Cytadela Spandau

Budowla o europejskiej randze

1	Bastion króla	8	Nadszaniec, Wieża obronna
2	Bastion królowej	9	Wcześniej koszary
3	Bastion brandenburski	10	Wcześniej magazyn
4	Bastion następcy tronu	11	Wcześniej miejsce musztry
5	Dom komendanta, Bastion bramy	12	Wcześniej zbrojownia, dzisiaj Państwowe Historyczne Muzeum Spandau
6	Wieża Juliana	13	Wcześniej urząd
7	Zamek	14	Rawelin Świńska Głowa

Wydanie trzecie, 2009. Wydane przez Krajoznawczy Związek Spandau 1954 – Koło Protektorów Muzeum Spandau

Cytadela Spandau, Haus 9, 13599 Berlin, telefon (030) 334 62 70

Tekst: Gerhard Hinz - Zdjęcia: R. Franz, G. Hinz, B. Malner

Szkie cytađeli: Lutz Lüders, 14621 Schönwalde

Produkcja: CONBRIO – Bernd Malner, Berlin, telefon (030) 44 00 81 81

Tłumaczenie: Magdalena Kazmierczyk, telefon (0421) 20 70 575

Cytadela Spandau

Budowla o europejskiej randze.

Zanim nazwa Spandau, pisana wtedy „Spandow, pierwszy raz pojawiła się w aktach (1197) i pod tym samym imieniem otrzymała prawa miejskie (1232) znajdował się na dzisiejszym miejscu cytadeli gród słowiański. Po tym jak margrabia Albrecht, zwany Niedźwiedziem, zajął ostatecznie (1157) zachodni brzeg rzeki Haweli (Havel), umocnił granice swojej posiadłości na strategicznie ważnym miejscu, złamaniu dwóch rzek Sprewy i Haweli, chroniąc przy tym drogi handlowe prowadzące z Magdeburga do Polski. Później miejsce to służyło do dalszych podbojów Mark Brandenburg. Do połowy XV wieku zamek Spandau był ulubionym miejscem zamieszkania i rządów brandenburskich margrabiów i elektorów. Dowodem tego są licznie wystawione dokumenty w tamtych czasach. Po przeniesieniu siedziby rządu przez elektora Fryderyka II (Friedrich II) do Berlina, gród Spandau stał się po przebudowie siedzibą wdów elektorów

Nowa broń używana podczas ataków zmusiła do przebudowy i do budowy nowych części obronnych. Uwzględniając pozostałości starego grodu Spandau, sali zamkowej i wieży Juliana (Juliusturm) elektor Joachim II wzniósł fortecę w stylu włoskim pochodzącym z XVI wieku. Budowę rozpoczęto około 1560 roku.

W 1571 Joachim II umiera, jego syn elektor Johann Georg kończy budowę około 1594 roku.

Mistrzami budowy fortecy byli Christoph Römer (do 1562), Francesco Chiaramella de Gandino (do 1578), któremu przypisuje się podstawowy plan budowy twierdzy i Rochus Guerini hrabia Lynar, który został pochowany w Kościele Świętego Mikołaja (St. Nikolai-Kirche) pod ołtarzem, który sam ofiarował.

Formą podstawową fortecy otoczonej w całości wodą jest czworokąt o prawie równych bokach, którego odległość od czubka bastionu do czubka bastionu wynosi prawie 300 metrów. Wychodzi się z założenia, że na tamte czasy forteca była idealnym systemem fortyfikacyjnym,

Posąg Albrechta zwanego Niedźwiedziem w Alei Zwycięstwa w berlińskim ogrodzie zwierzęcym, od 1979 na cytadeli Spandau.

Zeichnung Albert Ludewig

fortecą kraju, ochroną rezydującego miasta Berlina, miejscem schronienia przed wojennym niebezpieczeństwem a także miejscowym więzieniem.

Podczas wojny trzydziestoletniej miasto Spandau zostało wzmocnione na potrzeby tamtejszych wydarzeń oraz włączone w jednostkę systemu wzmocnień, którego fortecą była główna część grodu wraz z cytadelą. Wieża Juliana (Juliusturm) służyła od 1874 do 1919 roku jako miejsce przechowywania odszkodowania wojennego po wojnie niemiecko-francuskiej (1870/71), płacone przez Francję (kontrybucja), tworząc skarb państwowy w wysokości 120 milionów złotych marek.

Tylko raz doszło do walki o fortecę. Podczas walki o wyzwolenie oddziały pruskie i rosyjskie obleżyły Spandau, którego bronili żołnierze Napoleona (1813). Nie tylko miasto, a także twierdza zostały poważnie zniszczone podczas walk wojennych.

Bastion króla

Odbudowa zniszczonych fortyfikacji przeciągnęła się aż do 1843 roku. W 1903 zezwolono na usunięcie wzmocnień miasta. Cytadela została zachowana i wykorzystana w późniejszym czasie na potrzeby wojskowe.

Po roku 1935 w znacznej mierze doszło do przebudowy cytadeli, gdzie niemieckie wojska Wehrmachtu urządziły laboratorium, w którym przeprowadzano próby z gazem paraliżującym (Tabun). Cytadela była do końca II wojny światowej głównym punktem, który „aż do ostatniego naboju” miał być broniony. W ten sposób cenna historyczna budowla została ocalona.

1 maja 1945 roku cytadela trafiła bez walki w ręce Armii Czerwonej.

Zdjęcie u góry: Sala zamkowa starego zamku Spandau zbudowanego na resztkach poprzednich budynków z XV wieku, zrekonstruowanego 1979-1982.

Zdjęcie u dołu: Zbrojownia, budowana od 1856 do 1858, widziana od strony bastionu królewskiego. W głębi pozostałości starego magazynu, który w roku 1813 został zniszczony tak jak sala zamkowa i wieża Juliana.

Po II wojnie światowej twierdza nie była już nigdy więcej używana na potrzeby wojskowe.

Przez następne lata fortyfikacja została zaniedbana, co doprowadziło do niebezpiecznych zmian substancji budynku. W roku 1962 podjęto rozległą i kosztowną modernizację i restaurację zabytkowej budowli.

Od roku 1949 do 1986 w cytadeli znajdowała się szkoła budowlana i od tego czasu zaczęto organizować i prowadzić imprezy kulturalne. Celem berlińskiego senatu i urzędu okręgowego Spandau było urządzenie w historycznym budynku, który sam ma wartość muzeum, centrum kultury i rozrywki. Pierwszym krokiem było otwarcie Historycznego Muzeum Spandau (1992), które umożliwiło innym rozpoczęcie działalności kulturalnej.

Muzycy z historycznymi instrumentami podczas święta zamkowego.

Zdjęcie na stronie tytułowej: Dom Komendanta w Cytadeli Spandau z powstałą około roku 1200 wieżą Juliana, najstarszą świecką budowlą Berlina. W roku 1838 na części obronnej i mieszkalnej został dobudowany krenelaż (blanki) ponieważ wieża w okresie wojen Napoleońskich (1813) uległa znacznemu zniszczeniu (pochyleniu).

Oprowadzanie wycieczek z przewodnikiem pod ☎ 004930 33 97 87 74 lub. Fax: 004930 - 33 97 87 75 • Email: fuehrungen@geschichte-spandau.de

Uroczysta sala zamkowa (Palas), dzisiaj chętnie wykorzystywane miejsce na spotkania w Berlinie.

